

श्री
राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम पुलचोक ललितपुर

इजलास

माननीय अध्यक्ष श्री टेकप्रसाद ढुङ्गाना
राजस्व सदस्य श्री गोविन्दप्रसाद अधिकारी
लेखा सदस्य श्री पुष्प प्रसाद गुरागाईं
फैसला

२०७९।०८० सालको निर्णय नं. ४८

पुनरावेदन नं. ०७५-RB-०२२९

मुद्दा:- मुल्य अभिवृद्धि कर (२०६७/०६८) ।

महर्वा, श्रीपुर (बारा) स्थित रिलायन्स सुगर एण्ड केमिकल इण्डष्ट्रिज प्रा.लि. (स्थायी
लेखा नं. ३०१२३५९३८) को तर्फबाट ऐ.का. अख्तियार प्राप्त सञ्चालक वीरेन्द्र
कुमार संघाई..... १ } पुनरावेदक

विरुद्ध

ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर..... १ }
महानिर्देशक, आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाडौं..... १ } प्रत्यर्थी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय र अधिकारी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय:- ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर

शुरु निर्णय गर्ने अधिकारी:- प्रमुख कर प्रशासक श्री शंकर प्रसाद खरेल

शुरु कार्यालयको निर्णय मिति:- २०७२/४/२४

प्रशासकिय पुनरावलोकनको निर्णय गर्ने कार्यालय र पदाधिकारी

निर्णय गर्ने कार्यालय: आन्तरिक राजस्व विभाग

निर्णय गर्ने पदाधिकारी: महानिर्देशक श्री विष्णु प्रसाद नेपाल

निर्णय मिति: २०७५/१०/१३

उपस्थित कानून व्यवसायीहरू

पुनरावेदकका तर्फबाट : विद्वान अधिवक्ता श्री सीताराम अग्रवाल

: विद्वान अधिवक्ता श्री विकास अग्रवाल

: विद्वान अधिवक्ता श्री विकल्प अग्रवाल

प्रत्यर्थीको तर्फबाट

: विद्वान उप-न्यायाधीवक्ता श्री दिपक भण्डारी

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट भएको मिति २०७५/१०/१३ को निर्णय समेतको उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६(१) र मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ३२ बमोजिम पर्न आएको पुनरावेदन यसै न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार भित्रको हुँदा प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं न्यायाधिकरणको ठहर यस प्रकार रहेको छ:-

तथ्य खण्ड

१. ठूला करदाता कार्यालयको कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका करदाता श्री रिलायन्स सुगर एण्ड केमिकल ईण्डष्ट्रिज प्रा.लि. (स्थायी लेखा नम्बर ३०१२३५९३८) को पूर्ण कर लेखा परीक्षण सम्पन्न भै पेश भएको प्रतिवेदनको आधारमा म.अ.कर तर्फ प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० बमोजिम कर निर्धारण गरी मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २९(१) बमोजिम आर्थिक वर्ष २०६७/०६८ का लागि कर, जरिवाना, थप दस्तुर र ब्याज समेत गरी रु. ४१,६८,००३।- को प्रारम्भिक कर निर्धारण गरी उक्त आदेश बमोजिमको निर्धारित करमा परिवर्तन गर्नुपर्ने कुनै ठोस प्रमाण भए पत्र प्राप्त भएको १५(पन्ध्र) भित्र पेश गर्न करदातालाई जानकारी सहितको ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७२।०४।१० मा जारी भएको आदेश।
२. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७२।०४।१० मा जारी भएको आदेशको सुचना करदाताले मिति २०७२।०४।११ मा नै बुझिलिई उक्त कर निर्धारण आदेशको सम्बन्धमा मिति २०७२।०४।२४ मा जवाफ पेश गरेको।
३. करदाताको हकमा आ.व.२०६७।०६८ का लागि मिति २०७२।०४।१० मा जारी प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश बमोजिमको कर रु. ४१,६८,००३।- लाई मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २९(३) बमोजिम अन्तिम कर निर्धारण आदेश जारी गर्ने गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७२।४।२४ मा भएको निर्णय पर्चा।
४. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरले मिति २०७२।४।२४ मा जारी गरेको आ.व. २०६७।०६८ को मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फको अन्तिम कर निर्धारण आदेशमा चित्त नबुझी करदाता श्री रिलायन्स सुगर एण्ड केमिकल ईण्डष्ट्रिज प्रा.लि.ले प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७२/०६/१९ मा आन्तरिक राजस्व विभाग समक्ष निवेदन पेश गरेको।
५. मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन (संशोधन सहित), २०५२ को दफा ८(३) मा पहिले नै भएको व्यवस्थालाई थप स्पष्ट पार्नको लागि आन्तरिक राजस्व विभागले मिति २०७०।७।३ को परिपत्रबाट गरेको निर्देशनलाई आर्थिक वर्ष २०६७।०६८ को निर्माण कार्यमा लागु गर्न

नसकिने भनी लिएको जिकिर कानून सम्मत देखिदैन। आर्थिक वर्ष २०६७।०६८ मा पूजिकृत गरिएको मध्ये रु.९,६३,४६४।७० मूल्य अभिवृद्धि कर बीजक बिना निर्माण गराएको देखिएको अवस्थामा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन (संशोधन सहित), २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्नुपर्ने नै देखिन्छ। तसर्थ ठूला करदाता कार्यालयबाट मूल्य अभिवृद्धि कर बीजक बिना निर्माण गराएको रकममा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन (संशोधन सहित) २०५२ को दफा ८ (३) मा भएको व्यवस्था अनुसार नै मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरेको देखिँदा निवेदकको निवेदन जिकिर नपुग्ने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७५।१०।१३ मा भएको निर्णय ।

६. ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेशको क्रममा करदाता कम्पनीको आर्थिक वर्ष भरिको कारोवारलाई कर अवधि वर्ष २०६८ र ३ महिना अर्थात आषाढ उल्लेख गरिएको त्रुटिपूर्ण रहेको छ। कम्पनीको वर्ष भरिको कारोवारलाई आषाढ महिनाको कारोवार कायम गरी कर निर्धारण गरिएको र ४ वर्ष पुगेको कर अवधि समेतको निर्धारण गरिएको अवस्थामा प्रस्तुत कर निर्धारण बदरभागी रहेको छ। ४ वर्ष पछि दाखिला भएको विवरण स्वतः मान्य हुन्छ तथा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट पनि ४ वर्ष पछि कर निर्धारण गर्न नमिल्ने भनी प्रतिपादित भएको सिद्धान्त विपरितको अन्तिम कर निर्धारण आदेश प्रारम्भिक रुपमै बदरभागी रहेको छ। करदाता कम्पनीबाट गराईएको निर्माण कार्य कुनै अपार्टमेन्ट, सपिड कम्प्लेक्स वा व्यवसायिक प्रयोजनको लागि विक्री गर्ने उद्देश्य लिई निर्माण नगराएको, उद्योगको आवश्यकता र उद्देश्य पूर्ति गर्न औद्योगिक प्रयोगको लागि मात्र भवनको निर्माण भएको अवस्थामा उक्त भवन संरचनालाई मू.अ.कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) को कानूनी व्यवस्था बमोजिम व्यवसायिक प्रयोजनको निर्माण संरचनाको परिभाषा भित्र नपरेको आधारमा कर निर्धारण गर्न नमिल्ने कारण मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) र नियमावली २०५३ को नियम ६(ख) को व्यवस्था परिपालना नगरेको भन्ने आधार लिई भएको अन्तिम कर निर्धारण कानूनसम्मत नभएको हुँदा सो बदर गरी पुनरावेदन मागदाबी बमोजिम हुने गरी फैसला गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको करदाताको तर्फबाट यस न्यायाधिकरण समक्ष पेश गरेको पुनरावेदन पत्र।
७. यसमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४०(३) बमोजिम छलफलको प्रयोजनार्थ विशेष सरकारी वकिलको कार्यालयलाई सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०७८/१/३ मा भएको आदेश ।

ठहर खण्ड

८. नियम बमोजिम पेशी सूचीमा चढी निर्णयार्थ इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न पुनरावेदन पत्र, प्रत्यर्थी ठूला करदाता कार्यालयबाट प्राप्त हुन आएको शुरु

मिसिल लगायतका अन्य कागजातहरू समेत अध्ययन गरी पुनरावेदक करदाता रिलायन्स सुगर एण्ड केमिकल इण्डष्ट्रिज प्रा.लि. का तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान अधिवक्ताहरू श्री सीताराम अग्रवाल, श्री विकास अग्रवाल र श्री विकल्प अग्रवालले ठूला करदाता कार्यालयबाट मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) को आधारमा भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेश र सोही आदेश सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट भएको निर्णय समेत त्रुटिपूर्ण रहेको हुँदा बदर गरी पुनरावेदन मागदावी बमोजिम गरी पाउँ भनी तथा प्रत्यर्थीहरूका तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विशेष सरकारी वकिलको कार्यालय, काठमाडौंका विद्वान उप-न्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारीले ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागका निर्देशकबाट भएको निर्णय समेत विधिसम्मत रहेको हुँदा शुरु कर कार्यालयको निर्णय सदर गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहस समेत सुनियो ।

९. पुनरावेदक करदाताबाट लिइएको पुनरावेदन जिकिर, दुवै तर्फका विद्वानहरूबाट प्रस्तुत बहस बुदाँहरू र मिसिल संलग्न कागज प्रमाणको अध्ययन गरी हेर्दा, यसमा ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट पुनरावेदक करदाताको हकमा भएको अन्तिम कर निर्धारणको आदेश मिलेको छ, छैन? पुनरावेदक करदाताको जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।
१०. सहकर्मी लेखा सदस्यले पुनरावेदक करदाताले राख्नुपर्ने धरौटीको विषयमा फरक राय व्यक्त गर्नुभएकोले सर्वप्रथम, पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्नतर्फ विचार गर्नुपर्ने देखियो । राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड (क) मा कर निर्धारण भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिएको कार्यालयमा भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाईन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्था बमोजिम धरौटी राखेको सम्बन्धमा करदाताले पुनरावेदन पत्रको पहिलो अनुच्छेद ७(क) मा प्रत्यर्थी कार्यालयबाट जम्मा मू.अ.कर समेत रु.४१,६८,००३।- निर्धारण भएकोमा पुनरावेदन पत्रमा उल्लेख भएको मूल्य अभिवृद्धि कर रु.१३,६१,९३७।-, जरिवाना रु. १३,६१,९३७।- जम्मा रु.२७,२३,८७४।- र सोमा लागेको थप दस्तुर, ब्याजका सन्दर्भमा प्रशासकीय पुनरावलोकनको क्रममा श्रीमान महानिर्देशकबाट हामीलाई जिताउने गरी निर्णय भएको कारण करदाताको करको दायित्व समेत घट्नुको साथै महानिर्देशकको निर्णय

पश्चात कायम रु.१४,४५,१२९।- रहेको करको दायित्वको आधी रकम दाखिला गर्नुपर्नेमा धरौटी रकम क्रेडिटबाट मिलान गर्न २०७२ भाद्र महिनाको मासिक फाँटवारी पेश गर्दा अन्य थपघटको डेविडतर्फ रु. १३,८९,६६८।- समायोजन गरी सो सम्बन्धमा विपक्षी कार्यालयको मिति २०७२।६।१७ को पत्र मिसिल साथ रहेको भन्ने व्यहोरा उल्लेख गरेको देखिन्छ। सो सम्बन्धमा मिसिल संलग्न ठूला करदाता कार्यालयबाट जारी भएको मिति २०७२।६।१७ को च.न.५७७ को पत्रबाट डेविड समायोजन गरिएको देखिन्छ। साथै सोही प्रकरणको खण्ड (घ) मा प्रत्यर्थी कार्यालयबाट जम्मा मू.अ.कर समेत निर्धारित रु.३,०४,८२५।- दाखिला गरेको बैंक भौचर समेत पेश गरेको भन्ने व्यहोरा उल्लेख गरेको देखिन्छ। यसरी पुनरावेदक करदाताले निर्धारित कर रकम मध्ये रु.१३,८९,६६८।- डेविट समायोजन गरी धरौटी कायम गरेको देखिएको र प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णयबाट रु.२७,२३,८७४।- वरावरको कर दायित्व कायम नरही सो वापत थप दस्तुर र ब्याज समेत लाग्ने अवस्था नदेखिँदा बाँकी कर दायित्वको हकमा यस न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा राख्नुपर्ने धरौटीको हकमा उक्त डेविट समायोजन गरी धरौटी कायम रहेको रकम नै पर्याप्त देखिएकोले प्रस्तुत पुनरावेदन पत्रको सन्दर्भमा करदाताले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) ले निर्दिष्ट गरेको कानूनी व्यवस्था परिपालना नभएको मान्न मिल्ने स्थिति देखिएन। त्यसैले पुनरावेदन पत्र खारेज हुनु पर्ने भनी सहकर्मी लेखा सदस्यले व्यक्त गरेको रायसँग सहमत हुन सकिएन।

११. अव करदाताले लिएको पुनरावेदन जिकीरतर्फ दृष्टिगत गर्दा पहिलो पुनरावेदन जिकीर ऐनले निर्दिष्ट गरेको कानूनी हदम्याद भित्र निर्णय नभएको हुँदा सो निर्णयले कानूनी मान्यता पाउनु नपर्ने भन्ने सम्बन्धमा रहेको देखिन्छ। पुनरावेदक करदाताले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५८ को दफा २० को उपदफा (४) अनुसार कर विवरण पेश गरेको मितिले ४ वर्षभित्र कर निर्धारण गर्नुपर्नेमा सो नगरेको हुँदा आफूले पेश गरेको विवरणलाई नै मान्यता दिनुपर्ने भनी जिकीर लिएको देखियो। यस सम्बन्धमा हेर्दा, करदाताले ठूला करदाता कार्यालय समक्ष आ.व.२०६७।०६८ को असार महिनाको कर विवरण २०६८ साउन महिनाभित्र पेश गरेको र सो को सम्बन्धमा ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७२।४।१० मा प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश गरेको देखिन्छ। करदाताले कर विवरण पेश गरेको ४ वर्षको अवधि भित्रै ठूला करदाता कार्यालयले प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश जारी गरी करदातालाई मिति २०७२।४।११ मा नै सूचना दिएको तथा सो सम्बन्धमा मिति २०७२।४।२१ मा पेश गरेको जवाफमा करदाताले कुनै प्रश्न उठाएको समेत पाईएन। यसरी करदाताले जिकीर लिए बमोजिम ४ वर्ष नघाई कर निर्धारण गरेको नदेखिँदा पुनरावेदक करदाताको उक्त पुनरावेदन जिकीर कानूनसम्मत रहेको देखिएन।

१२. त्यसैगरी करदाताको दोस्रो पुनरावेदन जिकीर हेर्दा, करदाताले विक्री गर्ने उद्देश्य लिई व्यवसायिक प्रयोजनले भवन निर्माण नगरेकोले यसमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) आकर्षित नहुने भन्ने समेत जिकीर लिएको देखिन्छ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) अनुसारको व्यवस्था तथा आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०७०।६।२० को परिपत्र बमोजिम करदाताले मू.अ.करमा दर्ता नभएको व्यक्तिबाट भौतिक संरचनाको निर्माण गराएको हुँदा करदाताको हकमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० अनुसारको कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा २९ बमोजिम २५% ले हुने जरिवाना तथा सोही ऐनको दफा १९(२) बमोजिम लाग्ने थप दस्तुर र दफा २६ बमोजिमको ब्याज असुल भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट अन्तिम कर निर्धारण भएको देखिन्छ। करदाताले आ.व. २०६७।०६८ मा रु. २,४०,८९,४९२।९३ खर्च गरी भवन निर्माण गरेको देखिन्छ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) मा व्यवसायिक प्रयोजनका लागि निर्माण गरिने ५० लाख रुपैया भन्दा बढिको भवन निर्माण गर्दा दर्ता नभएको व्यक्तिबाट निर्माण गराएमा त्यस्तो निर्माण दर्ता भएको व्यक्तिबाट गराएको सरह मानी कर दाखिला गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था उल्लेख भएको देखिन्छ। पुनरावेदक करदाताले प्रस्तुत आ.व.मा भवन निर्माणको क्रममा पूँजीकृत गरिएको मध्ये रु.९,६३,४६४।७० मूल्य अभिवृद्धि कर बीजक बिना निर्माण गराएको देखिन्छ। विवादित भवन निर्माण करदाताले औद्योगिक प्रयोजनको लागि गरेको तथ्यलाई स्वीकार गरेको र उद्योग आफैमा व्यवसाय भएकोले उक्त भवनलाई व्यवसायिक प्रयोजनले नबनाएको भन्ने जिकीरसँग सहमत हुन सकिएन। त्यस्तो निर्माण कार्य दर्ता नभएको व्यक्तिबाट गराएको पुष्टि भएपछि यसमा लाग्ने मूल्य अभिवृद्धि कर करदाताले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम बुझाउनु पर्ने नै देखिन आयो।

१३. जहाँसम्म मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम बुझाउनु पर्ने कर रकममा सोही ऐनको दफा १९(२), दफा २६ र दफा (१क) बमोजिम जरिवाना, थप दस्तुर र ब्याज लगाउन मिल्दैन भनी करदाताले लिएको जिकीर छ, त्यस सम्बन्धमा हेर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १९(२) मा उपदफा (१) मा उल्लिखित म्याद भित्र बुझाउनुपर्ने कर नबुझाएमा थप दस्तुर लाग्ने, दफा २६ बमोजिम ब्याज लाग्ने र दफा २९ बमोजिमको कुनै कसूर गरेको भएमा जरिवाना लाग्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाईयो। यी करदातालाई प्रस्तुत मुद्दामा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि कर लगाईएको भएपनि उक्त उपदफामा कर बुझाउनु पर्ने समयवधि नतोकिएको हुँदा दफा १९(२), दफा २६ र दफा २९ बमोजिम थपदस्तुर, ब्याज र जरिवाना समेत निर्धारण गर्नु कानूनसम्मत हुने देखिएन। अतः करदातालाई मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम लगाईएको कर रकममा जरिवाना, ब्याज र थप दस्तुर समेत

लगाउने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेश र सो हदसम्म शुरू आदेश सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट भएको निर्णय समेत जरिवाना, थपदस्तुर र ब्याज लगाएको हदसम्म नमिलेको हुँदा केही उल्टी गर्नुपर्ने हुन आयो।

१४. अत माथि विवेचित आधार एवं कारण समेतबाट पुनरावेदक करदाता श्री रिलायन्स सुगर एण्ड केमिकल ई.प्रा.लि (स्थायी लेखा नं. ३०१२३५९३८) को आ.व. २०६७।०६८ को मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ कर निर्धारण गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम भवन लगायत स्थायी संरचना निर्माणमा लाग्ने मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिला गर्न अवधि नतोकिएको अवस्थामा जरिवाना, थप दस्तुर र ब्याज लगाएको हदसम्म मिति २०७२।४।२४ को निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी आन्तिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७५।१०।१३ मा भएको निर्णय समेत सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी हुने ठहर्छ। पुनरावेदक करदाताको अन्य पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्दैन। अरुमा तपसिल बमोजिम गर्नु।

तपसिल खण्ड

१. माथि ठहर खण्डमा पुनरावेदक करदाता श्री रिलायन्स सुगर एण्ड केमिकल ई.प्रा.लि (स्थायी लेखा नं. ३०१२३५९३८) को आ.व. २०६७।०६८ को मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ कर निर्धारण गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम भवन लगायत स्थायी संरचना निर्माणमा लाग्ने मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिला गर्न अवधि नतोकिएको अवस्थामा जरिवाना, थप दस्तुर र ब्याज लगाएको हदसम्म मिति २०७२।४।२४ को निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी आन्तिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७५।१०।१३ मा भएको निर्णय समेत सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी हुने ठहरी फैसला भएको हुँदा सो बमोजिम कायम हुने रकम करदाताले ऐनको म्यादभित्र दावी गरेमा फिर्ता दिनु भनी ठूला करदाता कार्यालयमा लेखि पठाउनु।
२. फैसलाको प्रतिलिपी सहित फैसला भएको जानकारी विशेष सरकारी वकिलको कार्यालय काठमाण्डौलाई पठाईदिनु।
३. प्रस्तुत फैसलाको विद्युतिय प्रति यस न्यायाधिकरणको सफ्टवेयरमा अपलोड गरी फैसलाको पीठमा जनाउनु।
४. सरोकारवाला पक्षले फैसलाको प्रतिलिपी माग गरेमा लाग्ने दस्तुर लिई नियमानुसार प्रतिलिपी दिनु।

५. प्रस्तुत पुनरावेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी शुरु मिसिल ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुर पठाई रेकर्ड मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाईदिनु।

टेकप्रसाद ढुङ्गाना
(अध्यक्ष)

उक्त रायमा मेरो सहमती छ।

गोविन्दप्रसाद अधिकारी
(राजस्व सदस्य)

लेखा सदस्य श्री पुष्प प्रसाद गुरागाईको फरक राय

- १) यसमा ठूला करदाता कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक श्री शंकर प्रसाद खरेलबाट भएको मिति २०७२।०४।२४ को निर्णय र प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७२।०६।१९ मा दिएको निवेदन उपर आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री विष्णु प्रसाद नेपालबाट मिति २०७५।१०।१३ मा भएको निर्णय उपर चित्त नबुझि मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ३३ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार अन्तर्गत पर्ने प्रस्तुत मुद्दा ऐ. ऐनको दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम निर्धारित (विवादित) कर रु.४९,६८,००३।- को पचास प्रतिशतले हुने रु.२०,८४,००१।५० राख्नु पर्नेमा सो नराखी आय विवरण पेश गर्दा धरौटी बापत मूअकर मिलान गरेको भनि पुनरावेदन पत्रमा उल्लेख गरेको भए तापनि सो रकम रोक्का राखेको प्रमाण मिसिलमा सम्लग्न नभएको अवस्थामा धरौटी रकम पुगे/नपुगेको यकिन समेत नगरी सेस्तेदारबाट स्वीकृत भई मिति २०७५।११।१२ मा पुनरावेदन दर्ता गरेको पाइयो ।
- २) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा २, ३, ५, ६, ९ र १४ क्रमशः परिभाषा, स्थापना र गठन, अधिकारक्षेत्रको प्रयोग, अधिकारक्षेत्र, पुनरावेदन सम्बन्धमा धरौट राख्ने र म्याद र न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन लाग्ने मुद्दाहरूको शुरु कारवाही र किनारा गर्ने अड्डा वा अधिकारीलाई पक्ष र साक्षी झिकाउने, बयान लिने, प्रमाण बुझ्ने, कागजपत्र दाखिल गराउने र दण्ड सजाय गर्ने समेत प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने कानूनी व्यवस्था गरेको छ । साथै यो ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न र ऐनको उद्देश्य पूर्ति गर्नको लागि नेपाल सरकारले नियम बनाउन सक्ने व्यवस्था दफा १५ मा गरिएको छ । ४८ वर्ष पहिले विक्रम सम्बत २०३१ सालमा बनेको ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न नियम नबनाइनु ऐनमा भएका उल्लिखित दफाहरूमा

न्यायाधिकरणको काम, कर्तव्य, विधि र प्रकृया स्पष्ट भएर नै हो भन्ने बुझ्नु पर्ने भयो । न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा र दर्ता भएका मुद्दाहरूको सुनुवाई गर्नु भन्दा पहिले प्रारम्भिक चरण मै दफा ६ बमोजिमको न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र र दफा ९ बमोजिमको पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिल गर्नु पर्ने धरौट र पुनरावेदनको म्याद ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार भए नभएको यकिन गर्नु पर्ने देखियो । करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्रमा न्याय निरोपणका लागि दावी गरेका, प्रत्यर्थीले भन्सार महशुल र कर निर्धारणमा गर्दा भए/गरेका कानूनी त्रुटीहरूको सुनुवाई गर्न मुद्दाको प्रत्यर्थी नेपाल सरकारलाई स्वच्छ सुनुवाइका लागि जानकारी दिई झिकाउनु पर्ने प्रचलित कानूनमा व्यवस्था गरिएको छ । न्यायाधिकरण प्रशासनले पुनरावेदन दर्ता गर्दा यस ऐन बमोजिम पुर्याउनु पर्ने रित र पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने पुनरावेदन धरौटी, म्याद भए रहेको प्रमाण र नेपाल सरकारले तोकेको भौगोलिक क्षेत्र भित्रको भए नभएको सम्बन्धमा न्यायाधिकरणले मिसिलको प्रारम्भिक अध्ययन गरी यकिन गर्नु पर्ने देखियो । प्रचलित ऐन नियममा तोकिएका सबै विधि र रित पुन्याई दर्ता भए/नभएको सम्बन्धमा समग्र न्यायाधिकरणको जिम्मेवारी हुने देखिन्छ । ऐनको दफा ९ बमोजिमको धरौटी भए/नभएको यकिन गर्ने काम राजस्व तथा लेखा सदस्यले गर्नु पदीय विज्ञता र अनुभवका आधारमा गर्नु पर्ने देखिन्छ । यस सम्बन्धमा लेखा सदस्य र निमित्त अध्यक्षको हैसियत राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको क्रमशः चलानी नं. १५६६ मिति २०७७।१२।१३ को पत्र र चलानी नं. मुद्दाफाँट५९ मिति २०७८।११।१३ को पत्रबाट न्यायाधिकरण प्रशासनलाई धरौटी गणना तथा धरौटीको प्रमाण मिसिल संलग्न गर्न गराउन लिखित निर्देशन दिई सम्मानीत सर्वोच्च अदालत, सार्वजनिक लेखा समिति, सम्मानीय प्रधानन्यायाधीशज्यू, न्याय परिषद्, न्याय सेवा आयोग, महालेखा परीक्षक र अर्थ मन्त्रालय समेत निकायमा बोधार्थ दिएको उक्त पत्रहरूमा उल्लेख गरी तोकिएका कामहरू भएको मिसिल अध्ययन गर्दा देखिएन । प्रचलित कानूनले तोके बमोजिमका सबै विधि र प्रकृया सम्पन्न भएको यकिन गरेर मात्र अन्तिम सुनुवाइ गरी फैसला गरिने र प्रकृयागत त्रुटी भएको देखिएमा विषय विज्ञको राय बमोजिम निर्णय गर्नु उचित हुने व्यहोरा तथा राजस्व, धरौटी, विनियोजन, कोष, आय, व्यय, डेबिट, क्रेडिट, बासलात, नाफा/नोक्सान खाता सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला हुने रकम, धरौटी खातामा दाखिला गर्नु पर्ने रकम आदि विषयका सम्बन्धमा लेखा सदस्यले प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्था सहित निर्णयमा पुग्नु अघि आफ्नो राय लिखित रूपमा उल्लेख गर्नु ऐनको दफा ३ को उपदफा (३) को देहाय (क) मा रहेको पद नामको कर्तव्य भित्र पर्ने व्यहोरा समेत फैसलाको तथ्य खण्डमै उल्लेख गर्नु पर्ने देखियो ।

३) यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको

धरौटी दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता भएका मुद्दाहरूको फैसला भएमा ऐ. ऐनको दफा ८ अनुसार सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन दिन पाउने हक अधिकारबाट करदाता पुनरावेदक बञ्चित भई फैसलामा “अधिकारक्षेत्रको प्रश्न बुझ्नु पर्ने प्रमाण नबुझेको वा बुझ्नु नहुने प्रमाण बुझेको वा बाध्यात्मक रूपमा पालन गर्नु पर्ने कार्यविधिसम्बन्धी कानूनको उल्लंघन भएको प्रश्न र गम्भीर कानूनी त्रुटी सम्बन्धी प्रश्न” उठि प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटी भई न्यायाधिकरणको निर्णय पूर्ण वा आंशिक रूपमा उल्टिने देखी सर्वोच्च अदालतले आफू समक्ष पुनरावेदन गर्न अनुमति दिएकोमा न्यायाधिकरणको फैसला वा अन्तिम आदेश उपर दफा ९ बमोजिमको धरौटी नराखी वा तोकिए बमोजिमको सम्पूर्ण रकम धरौटी खातामा रकम दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता गर्दा वा दर्ता भएको पुनरावेदन उपर फैसला हुँदा कार्यविधि सम्बन्धी वाध्यकारी कानूनी व्यवस्थाको उल्लंघन हुनगई सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन लागि करदाताको हितमा प्रतिकुल असर पर्ने समेत देखिएकोले पछि पुष्टी हुने मिसिल संलग्न तथ्य, कानूनी व्यवस्था र सर्वोच्च अदालतबाट भन्सार विभाग तथा आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकका लागि दाखिला गर्नु पर्ने भन्सार महशुल बापतको रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी रकम सम्बन्धमा भएको विवादमा भएका पूर्व फैसला, आदेश र निर्णय समेत हेरी निम्न बमोजिम विषयमा यकिन गरेर मात्र निर्णयमा पुग्नु पर्ने देखियो ।

- क) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र भित्र परेको प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिल भएको छ ? छैन ?
- ख) ऐ. दफाको उपदफा (१) बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फको पुनरावेदन दर्ताका लागि तोकिएको देहायको खण्ड (क) बमोजिम धरौटी नराखी दर्ता भएको पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्नुको औचित्य हुने ? नहुने ? सम्बन्धमा निर्णय गरी फैसला गर्नु पर्ने देखिन आयो ।
- ४) प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन दर्ता गर्दाका वखत राख्नु पर्ने धरौटी दाखिला भएको नदेखिएको सन्दर्भमा पुनरावेदक तथा प्रत्यर्थी तर्फका विद्वानलाई म लेखा सदस्यबाट धरौटी रकम दाखिला भएको देखिएन भनि प्रष्ट पार्न अनुरोध गर्दा पुनरावेदकको तर्फका विद्वान अधिवक्ताद्वय श्री सिताराम अग्रवाल र श्री विकास अग्रवालबाट निर्धारित गरेको तोकिए अनुसारको रकम आय विवरण मार्फत हिसाव मिलान भएकोले सोको आधारमा पुनरावेदन दर्ता भएको हो भन्ने बहस र प्रत्यर्थी तर्फका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारीबाट राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने विवादित कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने धरौटी रकम दाखिला गरेको देखिएन। सो सम्बन्धमा सम्मानित इजलासबाट यकिन गरी नियमानुसार हुने नै छ भन्ने

बहस समेत सुनियो ।

५) करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा पेश गरेका मिसिल सम्लग्न कागजात तथा कर निर्धारणको फोटोकपी पत्र र अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरू हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम धरौटी नराखि पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता भएको हो होइन यकिन गर्न मिसल सम्लग्न प्रमाण कागजातको थप अध्ययन गर्नु पर्ने देखियो ।

६) मिसिल सम्लग्न प्रचलित कानून अनुसार पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने प्रमाण कागजातको अध्ययन गर्दा मू.अ.कर (२०६७/०६८) तर्फको मुद्दामा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ दफा ३३ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) मा भएको व्यवस्था अनुसार पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी रकम सम्बन्धमा ऐ. प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था सो सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने निर्धारित (विवादित) कर रु.४१,६८,००३।- को पचास प्रतिशतले हुने रु.२०,८४,००१।५० पुनरावेदन धरौटी अपुग भएको छ ।

७) राजस्व न्यायाधिकरणमा करदाताले पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिला गर्नु पर्ने रकम सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था अनुसार प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने राजस्व (कर) रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्ने र धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भनि राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा स्पष्ट उल्लेख छ । प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिनु अघि राजस्व शिर्षक मार्फत संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भई रोक्का समेत नराखेको रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्नुलाई प्रचलित कानूनको पालना भएको मात्र सकिएन । राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी कर कार्यालयले सम्बन्धित करदाताको तिर्नु पर्ने कर दायित्वमा स्वतः प्रणाली (System) ले मिलान गर्ने भएकोले राजस्व खातामा दाखिला भएको त्यस्तो रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्दा एउटै रकमको दोहोरो गणना हुने हुन्छ । राजस्व खातामा दाखिला भएको रकम रोक्का राख्ने स्वफटवेयर प्रणाली आन्तरिक राजस्व विभाग/कार्यालयमा नभएको र राजस्वको फोटोकपी अप्रमाणित भौचर पेश गरेको अवस्थामा त्यस्तो भौचर तथा पत्रमा उल्लेख गरेको रकमलाई धरौटी हो भनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने धरौटी हो भनि गणना गर्न मिल्ने देखिएन । अतः धरौटी सम्बन्धी

विवादमा सर्वोच्च अदालतबाट संवैधानिक परीक्षण भई जारी भएका निम्न उत्प्रेषण आदेश, प्रतिपादित नजिर तथा सिद्धान्त समेतको विश्लेषण गरी संक्षिप्त तथ्य सहित प्रस्तुत मुद्दाको ठहर यस प्रकार रहेको छः-

- ८) मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ बमोजिम शुरु कार्यालयबाट निर्धारित (विवादित) कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने व्यहोरा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को (क) मा स्पष्टसँग उल्लेख छ। ऐनको सो व्यवस्था बमोजिम पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४को नियम ६२, हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६३ बमोजिमको धरौटी खातामा दाखिला गरी पुनरावेदन दर्ता गर्दाका बखत राखिएको धरौटीको गोश्वारा र व्यक्तिगत धरौटी खातामा अभिलेखाङ्कन गरी अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने हुन्छ। आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२ को देहाय खण्ड (क) मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व अग्रिम रूपमा बुझाउन र खण्ड (ख) मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व कति बुझाउनु पर्ने भन्ने निर्णय नहुँदै त्यस्तो राजस्व रकम अग्रिम रूपमा बुझाउनु परेमा धरौटीको रूपमा राख्नु पर्ने उल्लेख छ।
- ९) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा उल्लेख भए अनुसार पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी रकम सन्दर्भमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा सूर्य टोवाको कम्पनी प्रा.लि. को तर्फबाट सञ्चालक हर्ष एम दर र ऐ. कम्पनीको शेयरवाला शशीराज पाण्डे समेत विरुद्ध राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौ समेत भएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेत सँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरिपाउन भनी दिएको रिट नं. २०६३-WS-००१३, २०६३-WS-००१४, २०६३-WS-००१५, २०६३-WS-००१६ र २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदनमा “राजस्व न्यायाधिकरणका श्रेस्तेदारको मिति २०६४।१२।८ को दरपीठ आदेश र उक्त दरपीठ सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको आदेश बदर गरी विना धरौटी पुनरावेदन पत्र लिई कानून बमोजिम निर्णय गर्नु भन्ने राजस्व न्यायाधिकरणका नाउँमा परमादेश जारी गरी पाऊँ, अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा २३ मा महानिर्देशकको निर्णय उपर पुनरावेदन गर्दा धरौटी राख्नु पर्ने कुनै कानूनी व्यवस्था नगरिएको तथा ऐनको दफा २४ ले यस ऐनलाई अन्य कानून भन्दा माथिल्लो स्तरमा राखेकोले ऐनको सर्वोच्चताका आधारमा पनि धरौटी राख्नु पर्ने राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा

९ को उपदफा (१) खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेतसँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरी प्रस्तुत निवेदनलाई अग्राधिकारमा पेशी चढाई पाउँ” भन्ने दावी रहेकोमा सो दावीका सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ मा "संविधानमा रहेको 'कानून बमोजिम बाहेक कर लगाउन वा ऋण लिन नपाइने' भन्ने वाक्यांशसँग बाझिएको भन्ने देखिन आएन, अमान्य र बदर घोषित गरी पाउँ भनी दावी लिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को व्यवस्था संविधानको कुनै पनि प्रावधानसँग बाझिएको नदेखिँदा सो हदसम्म प्रस्तुत निवेदन खारेज हुन्छ” भन्ने आदेश भई रिट निवेदन खारेज भई ऐनको दफा ९ को कानूनी व्यवस्थाको संवैधानिक परीक्षण समेत भएको छ।

१०) यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा पुनरावेदन दर्ता नं ०७५-RB-०२३० आयकर (२०७०/०७१) दर्ता भएको आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ को उपदफा (१) बमोजिम लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि. को संशोधित कर निर्धारण भई थप कर निर्धारण भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी राखी पुनरावेदन गर्नु पर्नेमा मिसिलमा संलग्न दाखिला भौचर तथा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिमको सूचना पत्र समेतका विवरणहरूका आधारमा रु.५१,७८,७४६।७० नपुग भएको देखिएको धरौटी रकम १५ दिन भित्र जम्मा गर्न लगाई आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने भन्ने यसै न्यायाधीकरणबाट आदेश भएको छ। सो आदेश उपर लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि.ले सर्वोच्च अदालतमा दायर रिट नं. ०७७-WO-००४२ को निवेदन उपर मिति २०७७।४।१६ मा सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको उत्प्रेषण आदेश अनुसार सो मुद्दाको हकमा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम अनिवार्य रूपमा दाखिला गर्नु पर्ने ऐ ऐनको दफा ९४, ९९, १००, १०१ र दफा ३१क को उपदफा (६) मा तोकिए अनुसार समेत कर राजस्व खातामा दाखिला गरी आय विवरणसाथ दाखिला भएको देखिएको रु.७६,३५,६१४।- भएको सन्दर्भमा हेर्दा मिति २०७६।११।१२ को (शुल्क र व्याजलाई जरिवाना मानी सो रकमको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम शतप्रतिशत धरौटी माग गर्दा पचास प्रतिशत मात्र धरौटी राख्न पाउनु पर्ने भनी भएको विवाद) विवादित आदेशको यथावत कार्यान्वयन भएमा निवेदकलाई अपूरणीय क्षति पुग्न जाने देखिएकोले उक्त विवादको निरोपण नहुँदासम्म राजस्व न्यायाधिकरणमा परेको पुनरावेदन सम्बन्धी काम कारवाही नरोक्नु, पुनरावेदन दर्ता र सुनुवाई प्रकृया अगाडि वढाउनु भन्ने उक्त निवेदन उपर सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट उत्प्रेषण आदेश भएको छ।

११) सर्वोच्च अदालतबाटै ०७२-RB-०४७० आयकर (२०६१/०६२) पुनरावेदक ठूला

करदाता कार्यालय प्रत्यर्थी सूर्य नेपाल प्रा.लि. विरुद्धको मुद्दामा मिति २०७४।१०। २९ गते भएको फैसला अनुसार "राजस्व न्यायाधिकरणले गरेको आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ को उपदफा (६) बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गर्नु नपर्ने भनी गरेको व्याख्या कार्यविधि कानूनको सिद्धान्त विपरीत हुन्छ। कारवाही हुँदाका बखत कार्यान्वयनमा नै नरहेको कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई न्यायोचित भन्न मिलेन। अतः विवेचित तथ्य सिद्धान्त एवं प्रमाणको आधारमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ उपदफा (६) को व्यवस्था आर्थिक अध्यादेश २०६१/०६२ बाट खारेज भई धरौटी राख्ने व्यवस्था नगरेकोले आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय बदर गरी अब जो जे बुझ्नु पर्छ बुझी पुनः यकिन निर्णय गर्नु भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई कानूनसम्मत मान्न मिलेन। उक्त फैसला बदर भई उल्टी हुने ठहर्छ" भनिएको छ।

१२) प्रचलित आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क र भन्सार ऐनहरूमा तत् तत् आर्थिक वर्षका लागि विधायीकावाट जारी भएकन आर्थिक ऐनद्वारा भएको संशोधन र सम्मानित सर्वोच्च अदालतका उल्लिखित फैसला अनुसार नै पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन दर्ता गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर/आयकर तर्फको निर्धारित (विवादित) करको लागि पुनरावेदन पत्र आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ सम्म क्रमशः विवादित रकमको ३३ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ८३ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ देखि आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ सम्म विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ७५ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, र आर्थिक वर्ष २०७९/०८० देखि विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र २५ प्रतिशत धरौटी गरी ५० प्रतिशत रकम धरौटी बापत दाखिला भएको प्रमाणित भौचर पुनरावेदन पत्र साथ संलग्न गरी पुनरावेदन दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। साथै भन्सार तथा अन्तःशुल्क तर्फ भने निर्धारित (विवादित) अन्तःशुल्क तथा भन्सार महशुल रकमको शत प्रतिशतले हुने रकम सम्बन्धित कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोके बमोजिम धरौटी दाखिला गरी सोको प्रमाणित भौचर संलग्न गराएर मात्र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेखछ। प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल सम्लग्न गरेका प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिने क्रममा र सो पश्चात संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको पुनरावेदकले धरौटी भनेको राजस्व खातामा दाखिला भएका अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरूमा उल्लेख भएअनुसारको रकमलाई समेत गणना गर्दा पनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा प्रचलित ऐन अनुसार अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने रु.२०,८४,००१।५० धरौटी नपुग भएको अवस्थामा पनि पुनरावेदन दर्ता गरेको पाइयो।

१३) सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ को आदेशबाट समेत संवैधानिक परीक्षण भई सदर ठहरिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) "प्रचलित

कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा वा उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्दाका देहायबमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन" भन्ने व्यवस्था रही ऐ. को खण्ड (क) मा मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फ राख्नु पर्ने विवादरहित कर बाहेकको थप निर्धारित (विवादित) कर रु.४१,६८,००३।- को पचास प्रतिशतले हुने धरौटी रु.२०,८४,००१।५० धरौटी राख्नु पर्नेमा सो नराखी पुनरावेदन पत्रमा मूल्य अभिवृद्धि करको मासिक आय विवरण पेश गर्दा हिसाब मिलान गरेको व्यहोरा उल्लेख गरेपनि मूल्य अभिवृद्धिकर रोक्का राखेको धरौटी रकम खुलेको प्रमाण मिसिल सम्लग्न नदेखिएकोले नपुग देखिएको रु.२०,८४,००१।५० पुनरावेदन धरौटी दाखिलाको सक्कल वा सम्बन्धित कर कार्यालयबाट धरौटी रकम दाखिला भएको प्रमाणित बैक भौचर वा निस्सा १५ दिनभित्र पुनरावेदकलाई दाखिला गर्न लगाई सो आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा सो अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने आदेश गर्नु उपयुक्त हुने राय म लेखा सदस्यबाट राख्दा मेरो उक्त रायमा असहमति जनाउँदै माननीय अध्यक्ष र राजस्व सदस्यबाट फैसला गर्ने निर्णय भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम हुने रु.२०,८४,००१।५० धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने पुनरावेदन दर्ता भएको प्रस्तुत मुद्दाको राय/ठहर सहितको उक्त फैसलामा सहमत हुन सकिएन।

- १४) उल्लिखित कानूनी व्यवस्था र पुनरावेदनमा भएका तथ्यहरू समेतको आधारमा निर्णय तर्फ विचार गर्दा सहकर्मीद्वय कानून तथा राजस्व सदस्यले प्रस्तुत मुद्दामा करदाताले राख्नुपर्ने धरौटी रकमको सम्बन्धमा फरक राय प्रकट गर्नु भएकोले पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्न तर्फ थप विचार गर्नु पर्ने देखियो। राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ कोदफा ९ को (१) मा "प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड (क) मा कर निर्धारण भएकोमा निर्धारित करको पचासप्रतिशत रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा निर्धारित करको पचासप्रतिशत रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिदिएको कार्यालयमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र सो अघि ऐनको अनिवार्य व्यवस्था मूताविक दाखिला गर्नु पर्ने राजस्व शिर्षक मार्फत सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको राजस्व रकम बाहेक पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नुपर्ने सो व्यवस्था अनुरूप धरौटी दाखिला गरेको प्रमाण मिसिल संलग्न गरेको पाइएन। गतविगत आर्थिक वर्षमा सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भएको कर राजस्व रकमलाई समेत धरौटीको रूपमा गणना गरी पुनरावेदन दर्ता गर्न मिल्ने व्यवस्था प्रचलित कुनै पनि

ऐन तथा नियममा भएको नपाइएको र पुनरावेदकले पुरा गर्नु पर्ने कार्यविधि कानूनको पालना नभएको प्रस्तुत पुनरावेदकको पुनरावेदन पत्रको तथ्य भित्र प्रवेश गरी फैसला गर्दा प्रत्यर्थीलाई अन्याय हुनुको साथै राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा भएको व्यवस्था विपरित हुने भएकोले बहुमतको उल्लिखित फैसलामा सहमत हुन सकिएन । अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नुपर्ने धरौटी सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२, सर्वोच्च अदालतबाट रिट नं. २०६३-WS-००१३ देखि रिट नं. २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदन र मुद्दा नं. ०७२-RB-०४७० आयकर (०६१/०६२) का फैसलामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त तथा ठहर समेत बमोजिम पनि अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नहुने पुनरावेदन दर्ता भएको मुद्दाको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न नमिल्ने र औचित्य नै नहुने देखिएको प्रस्तुत मुद्दामा सहकर्मीद्वयबाट " पुनरावेदक करदाता श्री रिलायन्स सुगर एण्ड केमिकल ई.प्रा.लि (स्थायी लेखा नं. ३०१२३५९३८) को आ.व. २०६७।०६८ को मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ कर निर्धारण गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम भवन लगायत स्थायी संरचना निर्माणमा लाग्ने मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिला गर्न अवधि नतोकिएको अवस्थामा जरिवाना, थप दस्तुर र ब्याज लगाएको हदसम्म मिति २०७२।४।२४ को निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी आन्तिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७५।१०।१३ मा भएको निर्णय समेत सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी हुने ठहर्छ। पुनरावेदक करदाताको अन्य पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्दैन।" भनि भएको बहुमत फैसलामा सहमत हुन नसकी देहाय बमोजिम फरक राय सहितको ठहर गर्दछु:-

- १५) यसमा पुनरावेदक करदाता रिलायन्स सुगर एण्ड केमिकल इण्डष्ट्रिज प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं ३०१२३५९३८) को मू.अ.कर (२०६७/०६८) तर्फको मुद्दामा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ दफा ३३ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) मा भएको व्यवस्था अनुसार पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन पत्र दर्तागर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी रकम सम्बन्धमा ऐ. प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था सो सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने निर्धारित (विवादित) कर रु.४१,६८,००३।- को पचास प्रतिशतले हुने रु.२०,८४,००१।५० धरौटी राखेको पाइएन। अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा

(१) खण्ड (क) बमोजिमको रु.२०,८४,००१।५० धरौटी दाखिल नगरी/नगराई दर्ता भएको प्रस्तुत पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न मिलेन। यस अवस्थामा माननीय अध्यक्ष तथा कानून सदस्य र राजस्व सदस्यबाट भएको उल्लिखित बहुमतको फैसलामा सहमत हुन सकिएन । प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता हुँदा कै बखत देखि खारेज हुने ठहर्छ। करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन।

(पुष्प प्रसाद गुरागाई)
लेखा सदस्य

फैसला तयारीमा सहयोग गर्नुहुने:-

शाखा अधिकृत: प्रमोद रिजाल

ईति सम्बत् २०७९ साल साउन २९ गते रोज १ शुभम् -----

फैसला प्रमाणिकरण मिति:-

प्रमाणिकरण गर्ने राजस्व सदस्य:-

प्रमाणिकरण गर्ने लेखा सदस्य:-

राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम ललितपुरको छाप